

Nawalnynyň ölümi Putine nähili netijeleri berip biler?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Nawalnynyň ölümi Putine nähili netijeleri berip biler?

NAWALNYNYŇ ÖLÜMI PUTINE NÄHILI ISLENMEÝÄN NETIJELERI BERIP BILER?

Kreml onuň ölüminiň oppozision aktiwizm bilen meşgullanýanlaryň gözüni gorkuzmaga ýeterlik boljakdygyny umyt etse-de, hakykatda bu, Russiýanyň döwlet ýolbaşçysyny gazaply tankyt eden adamy gahryman we şehit derejesine çykarýar.

Nawalnynyň 2021-nji ýylda Russiýa gaýdyp gelmegi, garalanan adamdygyny bilýän biriniň gözünden adatdan daşary batyrgaýlygyň nusgasydy (AP)

Aleksey Nawalnynyň ykbalynyň Sibirde zäherlenendigine şübhe bildirilen wakadan soň Germaniýada alan baş aýlyk bejergisinden we sagalyş döwründen soň Russiýa gaýdyp gelmegi makul bilen 2021-nji ýylyň 17-nji ýanwar günü kesgitlenendigini aýdyp bolar.

Onuň gaýdyp gelmegi garalanan adamdygyny bilip duranam bolsa, özüni hemme zatdan ötri rus hasaplaýan, gözenegiň aňyrsynda oturan wagtynda-da borjuny we geljegini diňe mähriban watanynda görýän biriniň adatdan daşary gaýduwsyzlygynyň nusgasydy.

Ölümine döwletiň goldawy bilen edilen jana kast edişlik hökmünde baha berip bolar. Kreml ýa-da has takyk aýdanda Wladimir Putin Nawalnyny (adyny asla agzamaýan adamy) aradan aýyrmagy ymykly niýetine düwüpdü, hatda bu gara niýet birinji synanyşygyň professional pähim-paýhasa eýe pilot we we Omskdaky çakgan pikirlenip bilýän saglyk topary tarapyndan öňi alynmagyndan son hasam güýjedi.

Nawalnyň doly ýagdaýda nähili we näme sebäpli ölendiginu anyklamak hökmany. Onuň oturan türmesiniň ýolbaşçylary gyssagly ýagdaýda gan lagtalanmagyny sebäp görkezýän we tebigy sebäpleri öňe sürýän (şeýle diýen-ä bolýarlar!) beýanaty berdiler. Bärde inkär edip bolmajak bir zat bar, olam – Nawalnynyň oppozisiýa bermäge wagty ýok zalym sistemanyň gurbany bolandygy.

Ýylyň iň sowuk wagty bolan dekabry aýynda çola türmeleriň birine geçirilmegi, maşgalasynyň we egindeşleriniňem aýdyşy ýaly saglygy ýaramazlaşyp barýan adam üçin özbaşyna ölüm jezasydı.

Asly amerikan britaniýaly işewür Bill Browderiň 2009-njy ýylda Moskwadaky türmede seresapsyzlyk netijesinde pankreatitden ölen buhgalteri Sergeý Magnitskiňem başyna gelenler edil şunuň ýalydy. Rus türmesinde ölmek üçin hiç kimsäň kanuny ýa-da bikanun ölüm jezasyna höküm edilmegi gerek däl. Saglygy şonsuzam öwerlik däl biri üçin galanyny ýaramaz şertler alyp çykýar.

Eýsem Russiýanyň döwlet ýolbaşçysy Nawalnynyň ölüminden peýda gazanyp bilermi? Putin iň güýçli garşydaşyny ýitirdi, emma Nawalnynyň ölümi onuň pozisiýasyny güýçlendirýärmik ýa-da gowşadýar?

Nawalnyý Russiýanyň mundan öň duşmadyk görnüşinde zamanabap pozisiýadaky syýasatçydy ýa-da şeýle birine öwrüldi. Alekseý we onuň ýaş topary zamanabap mediýanyň ussatlarydy.

Başlangyçda ýerli korrupsiýa meseleleri boýunça göreş alyp baran Nawalnyý rus jemgyýetiniň gaty köp gatlagyndan goldaw we garşylyk gördi.

Geografiki taýdan we sosial synplaryň arasynda Kremliň beýleki garşydaşlaryndan has tapawutly orna eýedi. 2013-nji ýylda Moskwa şäher sowetiniň başlyklygyna kandidaturasyny goýanda, güýjüni synamaga rugsat berilen bu seýrek saýlawlaryň birinde sesleriň 27%-ni almagy, geň galdyryjy derejededäki güýçli netije hasaplandy.

Öňümizdäki mart aýynyň ortasynda geçiriljek saýlawlarda Putiniň täzeden prezident saýlanjakdygyna şek-şübhe ýok. Türmede oturan Nawalnynyň mundan beýläk saýlawlara gatnaşyp bilmejegi görünüp duran zat. Şeýle-de bolsa onuň ölümi Putin üçin islenmeýän düýpli netijelere getirip biler.

Kreml onuň ölümünüň oppozision aktiwizm bilen meşgullanýanlaryň gözünü gorkuzmaga ýeterlik boljakdygyny umyt etse-de, hakykatda bu, Russiýanyň döwlet ýolbaşçysyny gazaply tankyt eden adamy gahryman we şehit derejesine çykarýar. Adam

hökmündäki kemçiliklerinden we syýasy gowşaklyklardan arassalanar. Onuň yzynda diňe ykballaryny gaty köp ugurdan yzarlaýan ýaly görünýän sowet döwrüniň oppozisionerleriniň panteonyna goşulan kir-kimirsiz oppozisioneriň portreti galar. Ýogsa-da, onuň ölüminden nämüçin indi habardar edilýäris? Kreml Nawalnynyň ölümünüň arasyna salynan wagtyň öz at-abraýy we dünýädäki iş azatlygynyň üstünde birmahalky bolşy ýaly ýaramaz täsir döretmejegine ynanýan bolmaly. Olaryňka ýalňys diýip bolmaýar.

Russiýanyň iki ýyl mundan öň Ukraina çozmagynyň yzyndan ABŞ-nyň we Ýewrobileleşigiň girizen dürli sanksiyalarynyň we adaty söwda gatnaşyklary bilen adaty diplomatiki gatnaşyklaryň iş ýüzünde doly soňlanmagy bilen birlikde Günbataryň Russiýa garşy indiden beýläk batyrynyp biljek zady ýok.

Emma Nawalnynyň Russiýanyň iň ýowuz şertli hasaplanýan türmesinde ölmegini Putin režiminiň rehim-şepagatsyz tebigatynyň subutnamasy hökmünde görkezip bolar. Bu barada halkara forumlarda hökman gürrüň gozgalmaly. Birnäçe kişi üçin Ukrainadaky uruş Kremlniň duşmanlaryna nähili çemeleşýändigini görkezýän ýeterlik subutnamany bireýýäm berdi.

Gorkudan ýa-da ýalňys ugrukdyrylan wepalylykdan ýaňa ruslar soňky iki ýyl bäri bir baýdagyň astynda jemlenişýär. Nawalnyý häzirlilikçe Russiýadan has beter Günbataryň şehidi bolar. Bu ýagdaýyň üýtgemegini umyt edeliň.

Şeýle-de, Birleşen Korollyk (BK) Nawalnyý ýaly mejbur bolmasa-da, ýurduna dolanmagy makul bilen başga bir oppozisioneriň azatlygyny mümkin bolan iň güýçli formada talap etmek üçin diplomatiki güýjünden näme galan bolsa ulanjak bolmaly.

Russiýanyň we BK-yň raýaty bolan we ukrain uruşyna garşy gidýänleriňem arasynda ýer alan Wladimir Kara-Murza syýasy aýyplamalar bilen geçen ýyl 25 ýyl azatlykdan mahrum edilipdi. Nawalnyý ýaly onuňam saglyk ýagdaýynyň peselýändigini aýdylýar. Nawalnyny halas etmek indi giç, emma onuň ölümi BK-y Kara-Murza üçin çakgan hereket etmäge tijendirmeli.

Meri DEŽEWSKI,
@IndyVoices

Sişenbe, 20.02.2024 ý. Publisistika